

~~Q/115~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

17-22.

SIGNAT. c1515CCCXIII.

12. B.

Syllabus.

1. Hoffmanni, de Pacto, s. foedere cum primo homine.
2. —. —. De melioribus N. F. promissionibus, Obr. III. 6-13.
3. —. —. Iudiciae Annotationum irenicarum & Hottig.
4. —. —. Iudiciae Annotationum Freavearum.
5. —. —. De melioribus N. F. promissionibus, Obr. III. 6-13.
6. —. —. dito Primae sectionis Dogmatico-Asceticae theses.
7. —. —. De Sacramentis in Genere, contra Pontificios.
8. —. —. Continuatio ej. argumenti.
9. —. —. de Mediatore Pacto, contra Pontificios.
10. —. —. de Scriptura s. contra Pontificios.
11. —. —. de Eucharistia, contra eosdem.
12. —. —. de Imagine Dei, contra eosdem.
13. —. —. de Peccato Originali, contra eosdem.
14. —. —. de Imagine Dei, ex Hartmanni System. chro.
15. —. —. de Ecclesia, contra eosdem.
16. —. —. de Ecclesia, & eosdem.
17. —. —. de Ecclesia, contra eosdem.
18. —. —. Annotationes Irenicae ad Hottingerum.
19. Hottingeri Dissert. Irenica de veritate et existentiis articulo in Ecclesia Protestantium.
20. —. —. de Momento Dissensus in loco de Praedestinatione.
21. Lückfelds Historia Hamelmanni.

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
MELIORIBUS N. T.
PROMISSIONIBUS

ex Hebr. II X, 6--13.

*Cujus Primas Sectionis Dogmatico-Elencticae
Theses*

JUVANTE DEO,

P R Æ S I D E

GODOFREDO HOFFMANNO,

SS. Theol. Doct. & Prof. Publ. Ord. Ducalis

Stipendij Theol. Superattendente & Pastore

Ecclesiae Tubingensis,

Domino Patrono, Præcept. & Promotore suorum Studiorum
Cultu pientiori & humiliori jugiter prosequendo,

Defendet

M. JOHANN-WILHELMUS VENNINGER, Stutg.

SS. Theol. Stud. & Ser. Stip.

Ad D. *Semptembr. MDCCXVII.*

H. L. Q. C.

TUBINGÆ,
Typis JOHANNIS CUNRADI REISIL.

DISSERTATIO THEOLOGICA

MELIORIBUS N. T.

PROPOSITIONIBUS

Capitulum I. De...
I. De...

De...

De...

GODFRIDO HOFFMANNO

ss. Theol. Doct. & Prof. Publ. Ord. P. D. C. S. S.

Domino Patrono, Reverendo & Illustrissimo...
Catholice...
S. S. Theol. Doct. & Prof. Publ. Ord. P. D. C. S. S.

M. JOHANNES V. S. S. THEOL. DOCT. & PROF. PUBL. ORD. P. D. C. S. S.

SECTIO
DOGMATICO - ELENCHTICA.

Postquam justam verborum Apostoli Hebr. VIII. § - 13. Exegetin nuper dedimus, Dogmata nunc ex eodem Textu deducemus, & contra Adversarios breviter vindicabimus. Sit ergo

Thesis I.

Placuit Divinæ Sapientiæ & Bonitati
agere cum Hominibus per Fœdera.

Horum enim expressa fit mentio in nostro non solum Textu, sed & alibi in Scriptura passim: Ubi in Hebræo vox פֶּתֶחַ, in Græco autem Διαθήκη (quæ utraque in loco præsentī, illa apud Jeremiam, hæc apud Paulum occurrit) nihil aliud denotat, quam Fœdus, sive Pactum inter Deum & hominem initum; & quidem Fœdus, uti in superioribus diximus, Gratix, prout illud Oeconomix partim Legali, partim Evangelicæ substat. Quamvis enim, strictè loquendo, Fœdus inter Deum & hominem intercedere non possit eo modo & sensu, quo aliàs duæ pluresve personæ vel simpliciter, vel in certo saltim ordine æquales, de certis bonis & officiis mutuo præstandis, & quæ in sua potestate habent, communis utilitatis ergò paciscuntur, cum conditiones istæ locum hic minimè habeant; Deus tamen per singularem quandam συγκατάθεσιν dominium suum, quod in Creaturas præsertim rationales habet, bonitate sua ac φιλανθρωπίᾳ ita temperavit, ut Fœdus cum homine iniret, quod mutua partium fœderatarum obligatione, hinc Promissione à parte Dei, inde Conditionis stipulatione à parte hominis constaret, hocque sensu Διπλευρον & mutuum audiret.

audiret, remotis tamen istis omnibus imperfectionibus, quæ in Fæderibus humanis deprehenduntur, & verò in Deum neutiquam cadunt. Ita in Statu integro Deus Creator Fædus operum, cum Adamo totaque ejus Posteritate sancivit, eique sub conditione perfectæ obedientiæ, qualem ex viribus Naturæ in Creatione acceptis, accedente insuper adjutorio sine quo non, de quo Augustinus passim loquitur, præstare facile poterat, felicitatem non terrenam solum, sed cælestem & æternam pollicitus est, ita, ut promissio Legi annexa: *Qui fecerit hæc, vivet in eis*, Lev. XVIII. 5. Deut. 27. 26. Matth. 19. 17. Gal. 3. 12. in statu illo primævo effectum suum ac complementum re ipsa sortiri potuisset, si modò primus homo viribus à Deo collatis rectè uti, & in Integritate concreata persistere voluisset. Tamen enim Moses Gen. II. 17. comminationis saltem divini expressam mentionem fecerit, eo ipso tamen promissionem quoque vitæ, morti oppositæ, adeoque æternæ, implicitè subinnuit, secus à Remonstrantes censent, & in primis Episcopus *Instit. Theol.* l. 2. c. 1. qui Fædus Deo cum Adamo intercessisse negat, quod Anzaldus quidem, Theologus olim Salmurienfis admittit, sed promissionem felicitatis tantùm temporalem in Paradiso peragenda adjunctam habuisse perperam statuit. vid. *Disp. Salmur.* P. 1. p. 214. Rupto autem Fædere illo primo, Deus pro sua erga hominem lapsam misericordia aliud à priori longè diversum cum Genere humano, interveniente Mediatore Filio suo, iniit, quod Gratia appellatur, à Gratia non Gratiola solum, quæ & in priori illo locum habuit, sed merè Gratuita, quæ operibus nostris ac propriis meritis è diametro opponitur Rom. XI. 6. Eph. II. 8. 9. & in solo Christi merito ac Satisfactione pro nobis præstita fundatur; Cujus naturam luculenter exposuit Magnif. Dn. Cancellarius noster in *Tract. de Fædere Gratia ejusque Oeconomia*, qui præ omnibus aliis in hac materia legi mereatur. Quod ipsum Fædus nemo quidem nostrorum Theologorum negat, neque negare potest, cum ejus expressa in infinitis SS. locis fiat mentio, & in eo tota salutis nostræ Oeconomia fundetur, interim tamen in descriptione ejus multùm variant, Sunt enim, qui Fædus illud in simplicissima eaque absoluta promissione, solenni constitutione firmatâ, consistere ajunt, sine re promissione, adeoque stipulationem & restipulationem, qualis omnino ad naturam Fæderis propriè sic dicti aliàs requiritur, in Fædere hoc divino obtinere negant,

aue

aut saltem sententiam istam quamvis in se probam, variis difficultatibus ac incommodis premi, inque periculosum ab adversariis abusu-
 sum facile trahi posse censent; ita ut satius sit ab isto loquendi modo
 abstinere. Ita Seb. Schmidius in Sect. I. allegatus, in Tract. de Cir-
 cumcis. p. 51. negat, repromissionem haberi in fœdere illo, cujus Jer.
 31, 31. mentio fit, neque hoc solùm, sed ne quidem in toto nostro
 Christianismo repromissionem promissioni isti divinæ respondentem
 admittit. Et *Quærit*, quid est namque repromissio in fœdere? non-
 ne est, quâ vicissim alter fœdus ineuntium ad aliquid præstandum aut
 omittendum se obstringit, ut sub hac demùm conditione prior pro-
 mittens obligatus sit maneatque, ruptâ verò, jure solvatur? Atqui e-
 go, *respondet*, in nostræ salutis negotio talem nullam agnosco. Nam
 si quis agnoscat, concedere is cogetur, quod Deus homini semel
 Fœderi Dei infero, sed non stanti promissis, non amplius obligetur
 vi suæ promissionis ad dandam fidem, filialitatem, hæreditatem. At-
 que hac ratione lapsis non proderit pœnitentia, quæ promissis pri-
 mis, iisdemque perpetuis nititur. A que ita in perniciosissimam
 Novari hæresin prolabemur. Et in *Collegio Bibl.* P. II. p.
 316. sibi non valde placere ait, quando Interpretes quidam vocem
 ἰσχυροτητα, quæ occurrit 1. Petr. 3. 21. reddunt per mutuam stipu-
 lationem sive obligationem, ne eâ adversarij abutantur, & aliquam
 salutis conditionem saltem sine qua non, in nostra restipulatione oc-
 culent, etsi Nostrares id in optimum sensum accipiant & interpreten-
 tur. Pariter Gravissimum hunc Theologum securus Dn. D. Försch
 in Breviario Sel. Actorum Theolog. mentem suam de Doctrina Fœde-
 rum ita exponit, ut dicat: non omne Fœdus stipulationem & resti-
 pulationem requirere, cum scriptura nobis sistant כרית sine stipulatio-
 ne & restipulatione Juridica, qui Termini, si propriè accipiantur,
 huic argumento Theologico plane non conveniant. Est enim, ait,
 stipulatio verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur, daturum
 facturumque se, quod interrogatus est, respondet, inventumque est
 illud subsidium hum. vitæ in eum finem; ne homines ex nudis pronun-
 ciationibus incauti vinculo obligationis illaquearentur, sed ut
 per interrogationem excitaretur animus ad deliberationem quandam,
 num si promittendum, & per responsionem declararetur talis deli-
 beratio certo consensu, efficaxque adeo vinculum obligationis emer-
 geret. Jam verò, *pergit*, per *Beruh* sive fœdus ἑγγαφον Deus non pot-
 est

ita stipulari sibi obedientiam hominis, ut per hanc stipulationem homo demum obstringatur Deo obedire, nullo extante priore fundamento: nec DEUS ita potest homini adstringere suam promissionem, ut quicquid inde præstat, aut dat, vel facit, non maneat beneficium; cum ex adverso, quod ex promissione in stipulatione & respiciatione præstat, non ut Beneficium, sed ut debitum vi obligatoriorum verborum præstetur. *Et in seqq.* Neque vel Deo decorum est, ut hominem quærat, an obsequi præceptis suis velit? qui per ipsam creationem & aded initium existendi suum ad exquisitissimam obedientiam obstrictus est, neque dein aliter, quam imperio vel beneficiis ipsum obligat: vel homini peccatori & pœnis æternis obnoxio, ut quærat, num Deo sibi propitius esse velit? possibile de Jure, cum sit reus damnationis, & præterea per peccatum Originale ita Spiritualibus tenebris obvolutus, ut de propitiatione per Christum non cogitet, nec velit nec possit. Denique *subjungit*, facillimam esse viam deflectendi ad errores gravissimos è conceptu horum terminorum proprio in foro civili, Majestatem divinam deprimentes & hominem ad superbiam incitantes, nisi cura adhibeatur & ad analogiam fidei intensissimè respiciatur. Quemadmodum verò in eod. *hoc Tract. p. 15. seq.* ad argumenta P. Poiræti, Fœdus operum Dei cum Adamo pro hum. cerebri figmento habentis, solide responderet, & cum primis illud punctum luculenter exponit, quo sensu homo ad Dei communionem mercedis instar velut ex debito & Jure adspirare dici queat; nimirum, si hoc intelligatur non de debito & Jure rigoro sè tali, sed per condescensum aliquem div. sic dicto, ubi Deus se gerit instar Debitoris inter homines, in effectum Fiduciaræ erga se, & certitudinis Gratiæ, respiciens interim omnem imperfectionem naturæ suæ perfectissimæ & Majestati refragantem. c&c. Ita facile exinde colligi potest, terminos hos in materia de Fœderibus aliis usitatos rectè quidem adhiberi ab illis, qui imperfectiones istas à Deo remouent, & præterea erroribus istis, quorum mentio est facta, sollicitè viam præcludant; quod & circa alios à negotiis hum. desumptos terminos, eorumque ad res divinas applicationem fieri oportet. Dum enim ipse Deus pro immenso suo erga hominem amore per *συγκατάβασις* planè admirandam seipsum quasi stipulantem, & hominem quasi respulantem, introducat in verbo suo, prout loquitur Vir doctissimus l. c. Quid obstat, quò minus & nos de ipso ita loqua-

loquamur, & in Fœdere Gratæ, per Christum Mediatorem nobiscum inito stipulationem & restipulationem locum habere dicamus, non quidem per omnia similem illi, quæ in Fœderibus hum. præsertim inter æquales datur, huic tamen aliquo modo, præsertim quoad effectum Fiduciæ & certitudinis Gratæ Div. analogam, ita quidem, ut licet non detur aspiratio ad communionem Dei in vita æterna, tanquam ex debito & Jure dandum bonum; tamen per ipsam Dei concessionem ex mera charitate & misericordia promittendo, fœdera, pacta faciendū cum Creaturis, uti S. S. passim docet. Ubi verò sermo est de Pacto inter Deum Patrem & Filium, quod in Fœdere Gratæ tanquam prior ejus pars, gradus aut fundamentum includitur, ne ista quidem cautione opus est, cum sine ulla imperfectione stipulatio & restipulatio de his dici queat. Quo modo & ante natam methodum Fœderalem B. Brencius in Palmo II. Dialogum inter Deum Patrem & Filium haberi observavit, in quo v. 7. Filius Patri obedientiam promittit; v. 8. autem Deus Pater Filio pro obedientia tanquam præmium promittit regnum omnium Gentium. Cum enim, *sic*, Filius Dei receperit in vers. præced. se obsecurum præcepto DEI Patris sui, & suscepturum Officium prædicandi Evangelii & Redmendi Generis hum. teneri non potest Pater, quin vicissim compenset ei hanc obedientiam. Sicut ergo quondam, cum Abraham susciperet, ad obsequendum Vocationi DEI, Filium suum mactandum, DEUS tanta obedientiâ delectatus exclamat: per memetipsum juravi, quia fecisti hanc rem, benedicentur in semine tuo omnes Gentes: Ita & in h. l. postquam audit tam promptam Filii sui obedientiam, continuo effudit in ipsum beneficia sua plenimanibus & promittit ei hæreditatem omnium gentium. *Tom. III. Opp. 202. sq.* Ipsum verò Pactum, quod DEUS in Christo cum Genere hum. iniit, quod attinet, cum in Scriptura habeatur Res ipsa, nimirum ex altera quidem parte, præscriptio Officii & promissio præmii, ex altera verò ὁμολογία καὶ ἐπερωτήσεως Ebr. X. 23. 1. Petr. 3. 21. Dubium nobis amplius non est, quin illi conformiter Scripturæ loquantur, qui Fœdus mutuū & ἄπλευρον, constans stipulatione, & restipulatione in hac materia admittunt. Cujus rei vestigia etiam apud Veteres scriptores passim occurrunt. Et sanè non alia magis ratio, ne communitio ista inter DEUM & homines gratiosa stabiliiri potuit, quam per viam Fœderis, in quo mutuus datur partium ad se invicem accessus

accessis, arctaque ac familiaris quædam consociatio, *πᾶσις τῆς χάριτος*, divitiarum ac thesaurus Gratiarum div. quam maxime elucescit, omni- que admiratione ac deprædicatione dignus nobis ob oculos sistitur.

Thesis II.

Unum idemque Fœdus Gratiarum duabus sub- stat Oeconomis, quarum quidem altera Legalis, altera Evangelica, & illa quidem durior in V. hæc verò suavior in N. T. obtinet.

ET hoc ipsum est, quod Scriptura in Textu nostro innuit, quan- do Fœderis antiqui, cum Israelicis contracti, aliquando anti- quandi: & novi, cum Ecclesia post adventum Messiarum contrahendi mentionem facit, quod in Textu nostro fieri liquet. Dico *Primo*, Fœdus Gratiarum, si in se & sua substantia, præcisè ad modum dispen- sandi consideretur, unum idemque esse ac fuisse semper; id quod præter ea, quæ de hoc puncto in Sect. Exeget. diximus, probatur ex eo, quia Bona illa, quæ Jer. 31. & Ebr. 8. Novo Fœderi attribuuntur, maximam partem ita sunt comparata, ut fideles quoque V. T. eorundem quoad rem ipsam participes fuisse, ex Scriptura abundè constet. Quotquot enim horum verbum promissionis de futuro Messia vera fide amplexi fuerunt, atque in viis Domini juxta nor- mam voluntatis div. ambulant, eos Legem div. cordibus suis Dei digito inscriptam habuisse negari nequit, cum ipse Spiritus S. de quolibet justo & pio homine id affirmet Ps. 37. 31. *כִּלְבֵּי יוֹרְתֵי עֵם אֱלֹהֵי* & Ec. 51. 7. ubi Cæterus piorum appellatur *עֵם יוֹרְתֵי כִלְבֵּי* Cujus rei exemplum nobis præbet illustre, David in Psal. CXIX. qui lectorem dubitare non sinit, quin Vir ille secundum volun- tatem Domini Legem Dei, quam mirificis in hoc Psalmo laudibus extollit, cordi suo & visceribus quasi intimis inscriptam habuerit. Promissio autem, quæ habetur in Textu nostro, ubi de novo Fœdere sermo est, *Ero ipsis in Deum, Et illi mihi erunt in populum*, in N. T. quidem renovata, & quasi illustrior facta, sed & jam olim in V. T. non una ac simplici vice proposita, sed sæpius iterata & confirmata fuit, prout videre est Gen. XVII. 7. 8. Exod. XX. 2. XXIX. 45. Deut. V. 2. 3. 6. Jer. XXIV. 7. XXX. 22. Ez. XI. 20. Zach. XIII. 9. Quemadmodum

dum ergo nemo dicit, promissionem hanc Fœderalem restringen-
 dam esse ad futurum seculum, eò quod Apoc. XXI. 3. ad gloriam quoq;
 cœlestis Hierosolymæ, ratione ultimi sui complementi, refertur. Ita
 pariter ad tempora N. T. illa ipsa restringi non debet, etsi solenniore
 quadam ratione, & illustriore modo in hoc fuerit renovata, & in actu-
 li Filii Dei incarnatione, ut supra dictum p. 38. fundata, addo, &
 illustrata à Christo in discursu cum Sadducæis habito, Matth. XXII.
 in quo luculenter ostendit, quanta sit vis & efficacia hujus promissio-
 nis Fœderalis Patriarchis factæ. Denique & remissionem pec-
 catorum, de qua testis noster agit, jamin V. Test. obtinuisse quo-
 ad rem ipsam, præter alia quamplurima Sacra Scripturæ loca,
 ad oculum patet ex Exod. XXXIV. 7. Ps. XXXII. 1. coll. Rom. IV.
 6. - 8. Ps. LI. 3. 4. LXV. 4. LXXXV. 3. CIII. 3. CXXX. 4. Es. XLIII.
 25. XLIV. 22. Mich. VII. 18. seq. de quo deinceps plura nobis dicen-
 da erunt. Præterea identitas Fœderis Gratia in utroque Testamento
 elucescit quoque ex unitate Mediatoris, qui solus est Christus 1. Tim.
 II. 5. idem heri, hodie & in secula. Hebr. XIII. 8. præter cujus no-
 men nullum aliud hominibus unquam datum est ad salutem Act.
 IV. 12. & per cujus Gratiam credimus nos salvari καὶ ὁ ἰσθμὸς σω-
 τῆρος, eodem modo, scil. per solam fidem, quemadmodum & illi,
 Patres nimirum sub jugo legali gementes, salvati sunt Act. XV. 10.
 seq. Non igitur confundi debent hæc duo, Fœdus Gratia per ad-
 ventum Messia in carnem, & solennem Evangelii per totum terra-
 rum orbem prædicationem renovatum & illustrius factum esse, quod
 in Textu nostro dicitur; Et, illud planè de novo conditum esse, cum
 antea nullo modo fuerit, quod ob rationes jam dictas de Fœdere
 Gratia dici nequit. Et quamvis promissiones N. Fœderis dicantur
 in loco nostro præstantiores, id tamen juxta ea, quæ in Exegesi dicta
 sunt, p. 10. identitatem Fœderis quoad substantiam non tollit, cum
 præstantiora promissa quoad rem dari non possint, quam quæ Abra-
 hamo aliisque V. T. fidelibus facta sunt, sed tantum in modo rei
 & circumstantiis. Denique si vel maximè Moses dicatur Mediator
 V. T. pro qua sententia quamplurimos ex nostratibus in fine Sect. I.
 allegavimus, id tamen officio Christi Mediatorio nil derogat, què
 minus illud jam in V. T. obtinuit, quia id de Mediatore Typico
 & mero inter Deum & populum Israëliticum Internuncio intelli-
 gi debet. Turpiter adeoque errant Sociniani, quando Patribus in
 V. T. promissionem Remissionis peccatorum, Spiritus S. & vitæ æ-

ternæ factam esse negant, eoque ipso identitatem Fœderis Gratia in utroque Testam. tollunt, & Patres quidem istius ætatis salvatos esse dicunt, sed non per fidem specialem in Christum, verum per fidem generalem Deo & promissis ejus habitam; Contra expressa Concilii Apostolici verba, quorum hic genuinus est sensus: Salus æterna obtineri nequit per Circumcisionem & opera Legis, cum nequidem Patres in V. T. tamen circumcisi & sub lege constituti per hanc salvati, quin potius experti fuerint, jugum Legis ἀβάσκητον esse, sed credimus, nos sive Judæos sive Gentiles per Gratiam Domini nostri J. Christi i. e. per ipsius meritum fide apprehensum, servari καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἡμεῖς, eodem planè modo, eadem ratione ac via quâ & illi ipsi Patres, de quibus in immediatè præcedentibus verbis dictum, salvi facti sunt. Quæstio enim erat de Gentilibus ad Christum conversis, an Circumcisio & observatio Legis Mosaicæ iis ad consequendam salutem sit necessaria? Et responsum, unam esse salutis viam in utroque Testamento, & quemadmodum Patres olim salvati sunt, non per legem, sed per fidem in futurum Messiam, ita & nos in N. T. sive Judæos sive Gentiles non alia via, quàm per fidem in Christum jam exhibitum salvos fieri posse. Quodsi vel maximè altera Interpretatio admitti posset, qua dicitur per καὶ ἡμεῖς non Patres, sed ipsos Gentiles designari, ut sensus sit: credimus nos Judæos salvari eodem modo, quo & Gentiles salvantur; tamen præcedentia verba, id, quod volumus, evincerent, scilicet Judæos tempore N. T. (& proinde etiam Gentiles) non alia ratione salvari, quàm Patres in V. T. quibus ipsis Lex fuerit jugum æque ac illis ἀβάσκητον, minime verò medium consequendæ salutis æternæ. Episcopus, qui in aliis quoque partibus Sociniani propius accedit, pariter pro impossibili habet, ut quis locum det ex V. T. in quo diserta & specialis vitæ æternæ promissio habeatur; At locum nobis clarissimum ostendit ipse Salvator noster, illum scilicet Dan. XII. 12. in quo de resurrectione ad vitam æternam disertis verbis agitur. Errat quoque Amyraldus, Theologus Reformatus Salmuriensis, qui fœdus cum Isaac litis percussum merè Legale fuisse statuit, atque Evangelicè contradistinguit, cujus promissio sita fuerit in beatitudine perfectissima, cum animi cum corporis fruendâ in perpetuum in terra Canaan, citra spem, (ex lege scilicet resultantem) vitæ beatæ in Cælo fruendæ. Cum qua hypothèsi Identitas Fœderis Gratia in utroque Testamento stare nequit. Tamen enim Fœdus Sinaiticum aliquo respectu Legale dici queat

queat, quoad duram Legis œconomiam, & jugum illud servile, quod
 duris Judæorum cervicibus isto tempore impositum fuit ad coercen-
 dam eorum petulantiam, minimè tamen Fœdus illud in se & sua
 substantia consideratum fuit fœdus operum, licet doctrina hujus Fœ-
 deris in eo fuerit repetita & solenniter promulgata, sed ipsissimum
 Fœdus Gratia, quod ex adjectis promissionibus planè Evangelicis, ex
 proœmio & marginalibus ejus solatiliis constat, quamvis œcono-
 mia cœgali vestitum. Præterquam enim, quod præcepta leremo-
 nialia in hoc Fœdere præscripta, si ex scopo & fine rem velimus æsti-
 mare, multum habuerint Evangelici, cum sacrificia Levitica fuerint
 umbra & Typus Messiaë aliquando venturi, in ipso etiam Decalogo,
 DEUS se non semel appellavit Jehovah populi sui, huicque ad eò
 dedit jus se nominandi DEUM suum, & petendi ab ipso, quicquid Fœ-
 deratus à Fœderato petere vel expectare potest. Atqui DEUS homi-
 nis peccatoris DEUS esse aut dici nequit, nisi supposito Fœdere Gratiaë,
 cujus hæc est Formula: *Ero ipsis in Deum, & illi mihi erunt in populum.*
 Fœdus autem Gratia cum Fœdere strictè Legali sive Operum simul con-
 sistere non potest, respectu unius ejusdemque subjecti, cum illud ho-
 minem lapsum hoc vero integrum & incorruptum; illud impossibilita-
 tem implendi Legem, hoc vires & potentiam Legem perfectè ser-
 vandi supponat, & præterea Gratia & opera è diametro sibi invi-
 cem opponantur. Legem quidem dedit DEUS Israëlitis, sed sine
 Evangelico, non ut per opera Legis salutem æternam consequerentur,
 quod à dicitur Paulus pronunciat Rom. IIX. 3. sed ut de peccato &
 reatu iræ divinæ ac mortis æternæ per Legem convicti ad Christum
 Mediatorem confugerent, atque in eo solo justitiam & vitam æter-
 nam quaerent, quo sensu Christus dicitur τέλος νόμου, finis Legis
 Rom. X. 4. tum verò & fidem suam ac gratitudinem erga DEUM ipso
 opere demonstrarent, sanctitati in Lege præscriptæ veræque pietati,
 quæ amore Dei & proximi absolvitur, studentes. Quare & Fœdus
 illud, quod Deus cum Israëlitis pepigit, sanguine sancitum & confir-
 matum fuit, quando Moses librum Fœderis populo prælegens sangui-
 nem sumsit, populumque eo aspersit & dixit: Hic est sanguis Fœderis,
 quod nobiscum DEUS pepigit Ex. XXIV. 7. 8. Jam vero ἡ ζωὴν
 est, sanguinem istum typum fuisse sanguinis Christi Mediatoris, qui
 cum Fœdere operum seu Legali nil commune habet. Malè ergò con-
 fundit Amyraldus Fœderis hujus singularem Oeconomiam, ad quam
 atque Ministerium Legis pertinet, cum ipso Fœdere. Oeconomis
 Legæ

enim Legalis non statim reddit ipsum Fœdus Legale. DEI quippe voluntas, uti optime dicit *Heideggerus*, post lapsum nunquam fuit, homines justificare ex operibus, nec talis Voluntas vel sapiens vel efficax fuisset; Et sicut Lex subintrans Promissioni haud contrariabatur, ita nec ex Lege fuit vel Justitia vel pars Justitiæ, Gal. III. 2. 1. quia alioquin necessum foret, imputationem fidei ad justitiam convelli, quæ olim publicata & in Abrahamo ratificata fuit. Quod verò Moses dicit Deut. XVII. 25. *Justitia erit nobis, quod obervabimus facere omne præceptum*; non tam de Justificatione ex operibus, quàm de Testimonio fidei justificantis intelligi debet. Tum verò & illud probari nequit, quod Amyraldus Promissionem Fœderis Sinaitici legaliter constituisse ac in beatitudine fruenda in terra Canaan, quæ merè temporalis erat; promissio enim Legis semper est una eademque, nec variat pro diversitate temporum aut personarum; continetur a. hac formula: *Fac hoc, & vires*, vita utique non temporali solum, sed cœlesti atque æterna, explicante ipso Christo, Matth. XIX. 16 sq. cujus Typus fuit terra Canaan, ut constat ex Ebr. IV. v. 1. 6. 7. N que ulla vis inest Argumentis, quibus utitur Theologus Salmuriensis pro stiliendâ hac suâ Affectiōe: Non *primò*, quod Scriptura neque in præludii & rudimentis Fœderis Legalis, neque in ipsa Legi promulgatione vitæ beatæ in Cœlo fruendæ mentionem fecerit: Dam enim Deus se Deum Israëlitis appellat, eo ipso vitam æternam ei promississe intelligitur; & quando Lex factoribus suis vitam promittit, id de vita potissimum æterna accipiendum esse modò diximus. Denique ipsa quoque Terra Canaan promissa fuit populo Israelitico, ut pignus vitæ Cœlestis. Non *secundo*, quò analogia inter Fœdus Naturale & Legale urgeatur, in hoc consistens, quod sicuti in Fœdere Naturali officium & præmium sibi correspondenter, & utrumque fuerit naturaliter ita & in Fœdere Legali eadem proportio sit servanda, ut idem officium non sit supra Naturæ modum, neq; præmium supernaturale esse possit. Falso enim supponitur, *primò* in Fœdere, quod vocat, naturali promissionem vitæ æternæ factam non esse; *Secundò* officium in Fœdere Sinaitico præscriptum non esse supra naturæ vires & modum; *Tertiò* præmium non posse excedere proportionem aut modum officii. Sicque non uno vitio argumentum hoc laborat. Sed nec *Tertium* concludit, desumptum à Persona Mediatoris, qui fuerit Moses, potens quidem introducere Israëlitas in Terram Canaan, nisi in verò in Cœlum: Neque enim hic respiciendum est ad mediatorum illum,

lum, si multum largiri velimus, Typicum, qui Internuncium egit inter Deum & populum, quid ille portarit, nec ne? Sed potius ad meritum Christi Mediatoris, quod retro activum esse, ipse Amy. aldus salvis suis hypothesebus negare non potest. Quare longè meliora discere poterisset ac debuisset ex tuo Calvino, qui in *Instit.* L. II. c. X. §. 2. optimè ait: Fœdus quod Dominus olim cum Israëlitis ante Christi Adventum pepigit, & quod nunc eo manifestato percussit nobiscum, adeò substantiâ & reipta nihil à nostro differt, ut unum prorsus atque idem sit, licet administratio variet. In tribus autem maximè Capitibus hic insistendum est; *Primum*, ut teneamus, non carnalem opulentiam & felicitatem metam fuisse Judæis proposuam, ad quam demùm aspirarent, sed in spem Immortalitatis eos fuisse cooptatos atque hujus adoptionis fidem illis fuisse tam Oraculis, tam Legè, tum Prophetis certò factam. *Secundo*, Fœdus, quò Domino conciliari fuerunt, nullis eorum meritis, sed sola DEI vocantis misericordia fuisse suffultam. *Tertium*, & habuisse ipsos & cognovisse Mediatorem Christum, per quem & DEO conjungerentur, & promissionum ejus compotes fierent. Quibus deinceps longiorem explicationem subjungit, lectu dignissimam, quam verbis gravissimis ita concludit: Constituum ergò securè, quod nec ullis Diaboli machinis refelli queat: V. Test. seu Fœdus, quod cum populo Israël percussit DEUS, non rebus terrenis fuisse limitatum, sed spiritualis aeternæque vitæ promissionem continuïssè, cujus expectationem omnium animis impressam oportuit, qui in Fœdus verè consentiebant. Hanc verò insanam ac perniciosam opinionem procul summoveamus, aut Dominum nihil aliud proposuisse Judæis, aut illos nihil quaesivisse præter ventris saturitatem, carnis delicias, florentes opes, externam potentiam, liberorum fœcunditatem, addo & felicitatem in terra Canaan fruendam, & quicquid animalis homo in pretio habet.

Dico *secundo*: Idem Fœdus Gratiæ diversis subistere Oeconomis, quarum altera Legalis, altera Evangelica audit. De utraque agitur in Textu nostro & alibi passim, ubicunque de duobus Testamentis seu fœderibus post lapsum initus sermo est. Nimirum postquam Fœdus operum per lapsum ruptum est violatimque, in locum illius illic successit Fœdus Gratiæ, cujus summa habetur in Prot Evangelio, Gen. III. 15. *Semen mulieris conteret caput serpentis*, ubi per semen mulieris, non tantum principaliter & primariò, prout Reformati volunt, sed unicè & exclusive intelligitur Christus, v. hujus Benedictio- nis secundæ, aliquando nascendus ex muliere, per linguam illam

Spiritus S. ἐπίλευσιν Δημιουργικὴν, de qua Luc. I. 35. Hic enim est semen illud Monadicum, de quo Paulus promissionem Abraham factam exponit Gal. III. 16. cui soli victoria de Diabolo, seductore & hoste Generis humani, parta & per contitionem Capitis serpentini hoc loco designata, aliàs quoq; in Scriptura tribuitur, Joh. XII. 31. XIV. 30. Col. II. 15. Ebr. II. 13. seq. Rom. XVI. 20. 1. Job. III. 8. Apoc. XII. 7. 8. 9. Illud verò Fœdus Gratiæ statim in Paradiso cum Protoplastis nostris sancitum, deinceps per Gradus quasi πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως promulgatum consumatumque, ac diversis subindè modis dispensatum fuit, iniriò quidem paulò obscurius, ita tamen ut Lux revelationis div. subindè magis magisque creverit, usque ad tempora Messia, ubi multò clarior arque illustrior ejusdem per universale Evangelii præconium repetitio facta est, & vaticinia de Messia ultimum suum acceperunt complementum. De qua οἰκονομία τῆ πληροΐματος Ἰωὴν καί τῶν Paulus loquitur. Eph. I. 10. conf. Rom. I. 1. 2. XVI. 25. Col. I. 26. 1. Petr. I. 11. 12. Tameñi verò sint, quibus ἱερολομία placet in describenda diversitate administrationis Fœderis Gratiæ, ita ut illud consideretur, *primò* sub Promissione ante Legem, quam meræ Gratiæ & Libertatis fuisse contendunt, usque ad tempora Mosis; *Deindè* verò sub Lege, à Mose scil. ad Christum, ubi promissioni accesserit dura illa Φεραὶ ἀπειλολογία Legis, de qua Paulus Gal. III. 23. & *deniq;* sub Evangelio post adventum Christi in carnem & effusum in Festo Pentecostali Spiritum Sanctum Act. II. Ræctius tamen illi nobis facere videntur, qui ἱερολομία rem omnem absolunt, & in hoc Scripturam præse sequuntur, quæ & ipsa duorum tantum Testamentorum, Veteris & Novi, mentionem facit; ita ut Οἰκονομία V. Test. sese extendat ad omne illud tempus, quod Adventum Christi in carnem antecessit, inde ab ipso hominis Lapso & subsequuta Promissione Paradisiaca usque ad nativitatem ejus ex Maria Virgine, & complectatur id omne, quod antiquandum fuit, Typique ac umbrae rationem habuit, quod de circumcissione ante Mosen & Sacrificiis Patriarcharum non minùs, quam de toto cultu Levitico dici debet. Licet de cætero negari non possit, quod tempore Mosis per solennem Legis promulgationem prior ista & paulò liberior disciplina novam plane faciem acceperit, & per multorum rituum accessionem longè onerosior facta fuerit, quam quidem antèdè erat, ubi Ecclesia in ætate quasi infancili constituta leniùs, molliùs, & per blandicias quasi; postèdè autem in præcediore ætate multò durius ac severius

rins habita fuit; ob quam ipsam rationem Scriptura passim de V. T.; ita loqui videtur, ac si prima ejus initia ducenda essent à Legislatione Sinaitica & ipso illo pacto cum Israelicis in Horeb inito, conf. cum Textu nostro Deut. V. 2. 3. Gal. IV. 24. quia scil. per hoc solennior quædam & illustrior Fœderis Gratiæ renovatio & confirmatio facta fuit, ad quam & Paulus respicit, Ebr. IX. 18. 20. ubi ἡ ἐπαγγελία θεοῦ non tam primam institutionem, quàm rei jam ante existentis renovationem solennioremque consecrationem ac dedicationem significat. Oeconomia verò N. Test. complectitur tempus à Nativitate Christi usque ad reditum ejus ad judicium, & pariter suos habuit gradus ac periodos, prout id ex Historia constat. Prior illa communiter *Legalis* audit, à dura ista Legis appendice, quæ per Ministerium Moïsis sapientissimo DEI consilio ob ferociam populi duræ cervicis addita fuit, ita ut is sub fœdere operum magis, quàm gratiæ constitutus videri poterit, quæ scopum DEI Legislatoris atque intentionem Evangelicam non satis assecuti sunt, id quod de Israele secundùm carnem disertè pronunciat Paulus Rom. XI. 8. 9. Posterior vero *Evangelica* appellatur à solenni ista Doctrinæ Evangelicæ per Christum & Apostolos in toto terrarum Orbe facta prædicatione; non quasi vel Evangelium in V. Test. nullum habuisset locum, vel Lex in N. Test. ex Ecclesia planè esset eliminanda, quæ Antinomorum error fuit; sed quod dura ista Legis Prædagogia post adventum Messias paulatim cessavit, & præconium Evangelii remoto ceremoniarum velamine, multò clarior nunc & apertior, eoque & suavior atque jucundior in Ecclesia viget, parta per Christum libertate non solùm internâ, quæ fidelibus quoque in V. T. competebat, sed & externâ à titulis istis Mosaicis, qui valdè onerosi fuerunt, & quæ *χέλιον* suam Legalem multum molestiæ & vexationis attulerunt, à qua nos per Christum plene sumus liberati, ita ut nullo modo simus sub Lege, sed sub Gratiâ, Rom. VI. 24. habentes *Spiritum* non servitutis ad metum, sed *filiationis*, & quidem non qualiscunque, sed quæ cum plena *emancipatione* est conjuncta, Rom. II. 3. G. I. IV. 1. 2.

Dico *Tertiò*: Quoties Scriptura Fœderis antiqui & Novi mentionem facit, id non de duobus substantialiter diversis fœderibus, sed de unius ejusdemque Fœderis Gratiæ, quod perpetuum atque æternum est, duabus Oeconomis, intelligendum esse; id quod constare potest ex eo, quod in *Sell. Exeget.*, p. 33. diximus circa Locum Jerem. XXXI. 31. sq. sermonem in eo esse de Fœdere cum Patribus inito.

perpetuam & antiquando, & de Fœdere novo, tanquam præstantiori, & in diebus Messias super promissionibus melioribus sanciendo. Jam verò non ipsa Fœderis antiqui substantia, sed externa tantum dispensatio sive Oeconomia fuit antiquanda tempore *diœdioræ*, ubi præfente corpore cessare debuit umbra, neque nos hodie promissiones habemus quoad rem ipsam præstantiores, sed easdem. Planè cum Patribus ante Christum natum viventibus, licet ratione *modi dispensandi, mensuræ & gradus*, majoris item *extensionis, sensus jucundioris* &c. insignis prærogativa nobis competat in præfenti statu præ fidelibus V. Test. qui & ipsi quidem vi Fœderis Gratiæ in Paradiso sanciti remissionis peccatorum ac vitæ æternæ participes, & Filii DEI fuerunt per fidem in futurum Messiam, ac filii quasi minores, inter quos & servos ratione externæ disciplinæ nullum est discrimen Gal. IV. 1. Quamobrem Fœdus antiquum & novum habito respectu ad Bonæ Fœderis Gratiæ substantialia non nisi accidentaliter differunt, cum hæc eadem planè fuerint ante & post Christum natum; quod si verò in se & ratione externæ Oeconomix considerentur, negari non potest, diversitatem inter ista duo intercedere, non minorem, quam quæ inter *umbra* & corpus intercedit, adedque essentialem; Oeconomia enim V. Test. tota erat Typica & umbratilis. contra verò in N. Test. habetur ipsum corpus, & viva imago, Gratiæ & veritas absque involucribus Mosaicis. Quo observato non modò Concitari cum Antî Coccejans, sed & nostrates Theologi inter se facile conciliari possunt. Quando enim alii differentiam faciunt inter Testamentum V. & N. *essentialem* aut substantialem, alii tantum *accidentalem*, illi quidem præcisè ad Oeconomiam Fœderis Gratiæ diversam, & ad differentiam sanguinis pecuini, & Christi Exod. XXIV. 8. Math. XXVI. 28. quam nemo negabit esse substantialem: Hi verò ad nucleum simul utriusque Testamenti, ipsumque Fœdus Gratiæ in utroque inclusum, licet diversimodè dispensatum, respiciunt; dissensus proinde non est, nisi in diverso considerandi & loquendi modo. Quando enim quaeritur, *an Fœdus Gratiæ in utroque Testamento unum idemque fuerit?* tunc omnes respondent affirmativè; quando autem quaeritur, *an V. & N. Testamentum differant substantialiter nec ne?* tunc illi, qui hoc affirmant, per V. & N. Test. nihil aliud intelligunt, quam dispositionem Legalem & Evangelicam, quæ duæ in se spectatæ utique toto cœlo differunt, licet utraq; pro Objecto habeat unum idemque Fœdus Gratiæ.

Umg. V1. 2°

= [Dissertationes
theol. ^{Vol.} 49.]

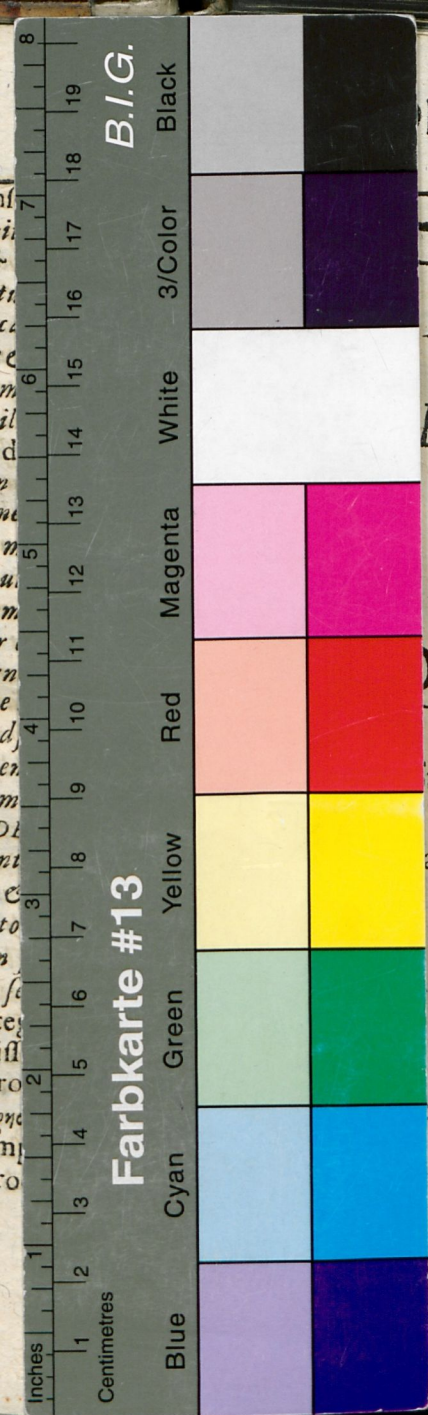
ULB Halle

004 917 588

3

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE
ELIORIBUS N. T.
PROMISSIONIBUS

ex Hebr. II X, 6--13.
*Primas Sectionis Dogmatico-Elenchticæ
Theses*

JUVANTE DEO,
P R Æ S I D E
FREDERICO HOFFMANNO,
Theol. Doct. & Prof. Publ. Ord. Ducalis
Stipendij Theol. Superattendente & Pastore
Ecclesiæ Tubingensis,
Patrono, Præcept. & Promotore suorum Studiorum
Cultu pientiori & humiliori jugiter prosequendo,

Defendet
FRANCO-WILHELMUS VENNINGER, Stutg.
SS. Theol. Stud. & Ser. Stip.
Ad D. *Semptembr. MDCC XVII.*
H. L. Q. C.

TUBINGÆ,
typis JOHANNIS CURRADI REISIL.